

AVERSS un REVERSS

ŠAJĀ NUMURĀ

• Kredītu procentu likmes

ARMANDS LOČMELIS

2001. gadā raksturīgs straujš kredītu procentu likmju kritums. To veicināja augošais pieprasījums pēc kredītiem un banku konkurence klientu piesaistē. Salīdzinoši zemo procentu likmju dēļ straujāks pieaugums bija raksturīgs OECD valstu valūtās izsniegtajiem kredītiem, tomēr arī latos izsniegtie kredīti kļuvaši lētāki un pieejamāki.

• Kreditēšana Baltijas valstīs

DAINA PAULA
ARMANDS LOČMELIS

Lai gan Baltijas valstīs daudzējādā ziņā ir līdzīgas, kreditēšanas attīstība tajās ir noritējusi atšķirīgi. Tā bija atkarīga no situācijas starpbanku tirgū (konkurences, kredītresursiem un to cenas), uzņēmējdarbības vides un riska pakāpes katrā valstī. Arī kredītu procentu likmes veidojās atšķirīgi, tomēr kopīga tendence ir sākotnēji diezgan augstās kredītu cenas ievērojams kritums visās Baltijas valstīs.

• Kreditēšanas pieaugums

VILNIS PURVIŅŠ

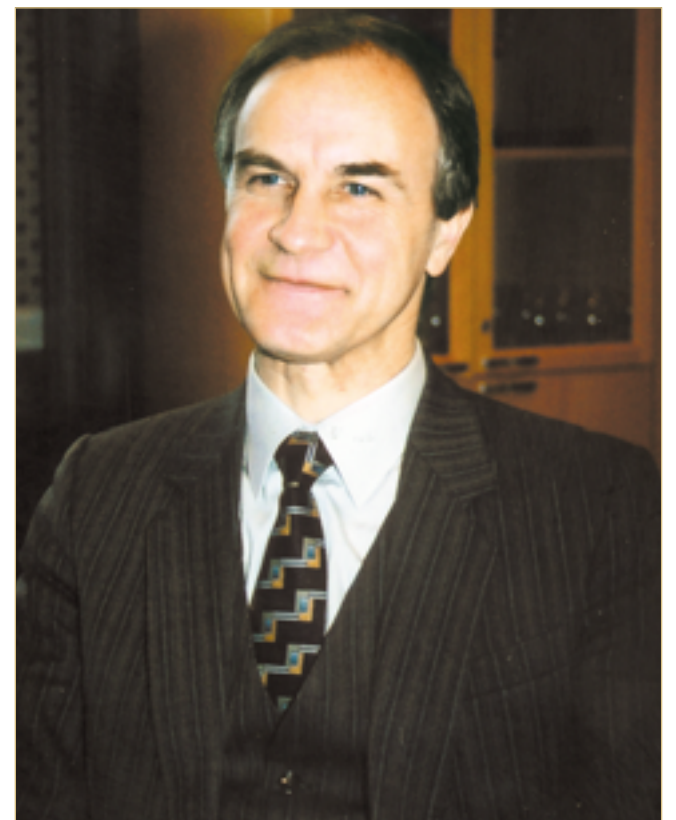
Kreditēšanas pieaugums Latvijā izpaužas gan termiņu, gan kredītņēmēju, gan kredītu veidu, gan valūtu loka paplašinājumā. Komerckredīti, industriālie kredīti un hipotekārie kredīti ir dominējošie kredītu veidi. Kredītu struktūrā pieaug ilgtermiņa kredīti. Arvien vairāk kredītu tiek izsniegti privātpersonām. Diezgan liels īpatsvars Latvijas kredītu tirgū joprojām ir ārvalstu valūtās izsniegtajiem kredītiem. Neraugoties uz strauju kreditēšanas attīstību, banku kredītportfeļa kvalitāte pastāvīgi uzlabojas, neradot draudus finanšu sistēmas stabilitātei. Turklāt, ņemot vērā kreditēšanas līmeni rietumvalstīs, prognozējams, ka kredītu atlikumu pieaugums turpināsies arī turpmākajos gados.

• Latvijas Bankas padomē un valdē

• Kredīti tautsaimniecības sektoros

SVETLANA RUSAKOVA

Ekonomiskā izaugsme Latvijā ir cieši saistīta ar kreditēšanas paplašināšanu. Tautsaimniecības īpaši straujas izaugsmes gados bija raksturīgs arī visstraujākais uzņēmējdarbībai izsniegto kredītu pieaugums. Visvairāk kredītresursu līdz šim saņēmusi tirdzniecība, apstrādes rūpniecība un transports, glabāšana un sakari.

KREDĪTU LAIKS

2001. gads bankām bija ļoti veiksmīgs – ievērojama izaugsme bija raksturīga visās banku darbības jomās. Visstraujāk palielinājās izsniegto kredītu apjoms – kredītu atlikumi bankās pieauga par vairāk nekā 50%.

Vislielāko kredītportfeļi izveidojusi a/s “Latvijas Unibanka”. Kreditēšana ir nozīmīga tās darbības joma, kurā strādā vairāki simti kvalificētu speciālistu.

Bankas kredītpolitiku raksturo a/s “Latvijas Unibanka” viceprezidents un valdes loceklis, kas atbild par kreditēšanu, ROBERTS BERNIS (no kreisās) un Risku vadības pārvaldes vadītājs AIVARS SPILBERGS.

Kādas ir a/s “Latvijas Unibanka” kreditēšanas vadlīnijas?

R.B.: Latvijas banku galvenais ienākumu avots ir kreditēšana. A/s “Latvijas Unibanka” valde velta pastiprinātu uzmanību šai darbības jomai. Ievērojot kreditēšanas nozīmīgumu, bankā izveidota organizatoriskā struktūra, noteiktas procedūras, attīstīts filiāļu un norēķinu grupu tīkls.

A/s “Latvijas Unibanka” kreditēšanas stratēģija – pārsvarā kreditēt Latvijas rezidentus. Bankai pieder lielākā kreditēšanas tirgus daļa Latvijā. Vēl lielāks ir vietējiem uzņēmumiem un iedzīvotājiem izsniegto kredītu īpatsvars. Bankas speciālisti pārzina šo tirgus segmentu, un ir uzkrāta ievērojama pieredze, kas ļauj justies droši šajā jomā.

Jau kopš dibināšanas 1993. gadā a/s “Latvijas Unibanka” tika noteikts, ka, izsniedzot kredītu, svarīgākais rādītājs ir kredītņēmēja spēja pildīt saistības pret banku: juridiska-

jām personām – brīvo līdzekļu plūsma, fiziskajām personām – personisko līdzekļu pārpalikums pēc izdevumu segšanas. Kredīts netiek izsniegts, ja nav apliecinājuma klienta turpmākajiem ienākumiem vai nav izstrādāts uzņēmējdarbības plāns. Bankas speciālisti pārbauda uzņēmējdarbības plānu, un, ja rodas pārliecība, ka uzņēmējdarbība ir perspektīva, banka izsniedz kredītu. Nodrošinājums ir otrs svarīgākais faktors – bankas speciālisti vispirms analizē ekonomisko pusi, nevis vērtē kredīta nodrošinājumu. Ja aizņēmējs piedāvā labu ķīlu, bet banka nesaskata atmaksas avotus, kredīts parasti netiek izsniegts.

Vai šī pieeja atšķiras no citu banku prakses?

R.B.: Šādi rīkojas lielākā daļa banku. Tāda ir arī starptautisko finanšu institūciju kreditēšanas prakse. Saskaņā ar starptautisko praksi balstīties uz aktīviem vai nodrošinājumu, lemjot par kredītu, nav pareizi. To pierādīja, piemēram, 80. gadu beigu un 90. gadu sākuma banku krīze Zviedrijā.

Cik nozīmīgi ir ienākumi no kreditēšanas a/s “Latvijas Unibanka” ienākumu struktūrā?

A.S.: Kredīti bankas aktīvos veido vairāk nekā 70%, un līdz ar to ienākumu struktūrā tiem ir lielākais īpatsvars – tie nodrošina 90% no procentu ienākumiem. Komisijas naudas ienākumu struktūra ir nedaudz citāda: ienākumi no kreditēšanas veido apmēram vienu sesto daļu.

A/s “Latvijas Unibanka” izsniegto kredītu īpatsvars Latvijas banku kredītportfeļi veido aptuveni 27%, turklāt banka orientējas uz rezidentu kreditēšanu – tikai 5% kredītņēmēju ir nerezidenti. Tie ir uzņēmumi, kas darbojas vietējā tirgū.

Kādas nozares kreditē a/s “Latvijas Unibanka”?

A.S.: Lai diversificētu kredītportfeļa nozaru risku, a/s “Latvijas Unibanka” kreditē gandrīz visas Latvijas tautsaimniecības nozares. Visvairāk kredītu šobrīd izsniegts apstrādes rūpniecībai, bet tās īpatsvaram ir tendence samazināties. Agrāk apstrādes rūpniecībai izsniegto kredītu

(turpinājums 2. lpp.)

īpatsvars veidoja pat vairāk nekā trešdaļu bankas kredītportfelī, patlaban tas nedaudz pārsniedz vienu piektdaļu. Ar tirdzniecības straujo izaugsmi saistīts pieaugošais šai nozarei izsniegto kredītu īpatsvars. Arī finanšu lizinga īpatsvars bankas kredītportfelī palielinās – līdzekļi tiek aizdoti meitas uzņēmumam SIA “Unilizings”.

R.B.: Diversificēts kredītportfelis ir pozitīvs faktors no risku pārvaldīšanas viedokļa. Apstrādes rūpniecību, piemēram, veido vairākas apakšnozares. Ja ārēju vai iekšēju apstākļu dēļ kādā no apakšnozarēm sākas recesija vai situācija pasliktinās, kopējo bankas kredītportfelī tas maz ietekmē un ļauj veiksmīgi pārvarēt grūtības. Šādi banka izveidojusi ļoti kvalitatīvu kredītportfelī, kura kvalitāti apliecina nelielais uzkrājumu īpatsvars.

Ar kuru nozari saistīts paaugstināts risks? Kura ir perspektīva nozare?

R.B.: Ekonomikā darbojas likums, ka, parādoties nozarei, kurā iespējams ātri nopelnīt, tajā tiek pastiprināti koncentrēti kapitāls. Tiek veikti lieli ieguldījumi, izmantoti ievērojami kredīti un nozare attīstās, līdz rodas pārprodukcija, jo pieprasījums tik strauji nepalielinās. Turklāt Latvijā un citās pārejas ekonomikas valstīs iedzīvotāju maksātspēja ir mazāka nekā attīstītajās valstīs. Jebkura nozare var kļūt riskanta, ja nonāk ekonomiskā cikla lejasdaļā. Līdz šim a/s “Latvijas Unibanka” kredītu analītiķiem ir izdevies pareizi noteikt brīdi, kad turpināt nozares kredītesānu kļūst bīstami.

Pēdējos gados Latvijas tirdzniecībā, veicinot strauju nozares attīstību, iesaistās arvien vairāk tirgus dalībnieku, tostarp pazīstami ārvalstu tirgus līderi, kas atver jaunus tirdzniecības centrus, veikalus, to ķēdes. Daudzi mazi veikali neiztur konkurenci un bankrotējušo uzņēmumu nomaina cits. Pagaidām notiek maiņa, bet drīz attiecīgajā tirdzniecības vietā vairs nebūs veikala, jo neviens tur negribēs strādāt.

Perspektīva nozare, kas strauji attīstās, ir jauno automašīnu tirdzniecība. Šajā nozarē skaidri saskatāma augšupejoša tendence, kas nav atkarīga no ārējiem apstākļiem. Ja Latvijas tautsaimniecībā nesāksies makroekonomiska recesija, šajā jomā turpināsies izaugsme. Turpretī pret tirgotājiem, īpaši lielo tirdzniecības ķēžu pārstāvjiem, un telpu izīrētājiem tirdzniecībai šobrīd jāattiecas piesardzīgi.

Kā tiek nodrošināta efektīva risku vadība?

R.B.: A/s “Latvijas Unibanka” darbojas vairākas paralēlas risku vadības sistēmas, kas aptver visas darbības jomas un viena otru papildina. Risku vadības pārvalde uzrauga vispārējos riskus, piemēram, saistībā ar kredītu koncentrāciju nozaru, reģionu, produktu griezumā. Ja kādā nozarē vērojama negatīva attīstība, tā tiek ierindota riskanto nozaru vidū un uz to attiecas īpaši risku vadības noteikumi. Piemēram, tiek noteikts, ka banka kredītēs tikai spēcīgākos riskantās nozares uzņēmumus.

A.S.: A/s “Latvijas Unibanka” rūpīgi izvēlas projektus, kurus kredītēt. Tiek novērtēts klienta finansiālais stāvoklis un potenciālie ienākumi. No risku vadības viedokļa ir noteikti ierobežojumi nozarēm, kas bankas skatījumā ir riskantas un kurās bankas politikai jābūt īpaši konservatīvai.

Kādas ir ar kredītesānu saistītās problēmas?

R.B.: Galvenā problēma – Latvijas uzņēmumi nav uzkrājuši pietiekamu kapitālu, lai tie varētu attīstīt savu darbību. Bankas risks pieaug, ja tā finansē arvien lielāku uzņēmējdarbības daļu. Ja banka finansē uzņēmumu 100% apmērā, tas vairs nav uzņēmēja risks, bet tikai bankas risks.

Zviedrijā vairākus gadsimtus nav notikuši kari. Šajā un citās tirgus ekonomikas valstīs uzņēmēji uzkrājuši līdzekļus, ko investēt, lai paplašinātu darbību. Uzņēmumi var tos izmantot, lai paši risinātu finanšu problēmas. Tā kā Latvijā uzkrāts par maz kapitāla, bankām jāriskē vairāk. Tāpēc risku vadības ietvaros noteikts, ka projektu riskantā nozarē var finansēt, piemēram, tikai 50% apmērā no projekta apjoma. Ja nozare ir veiksmīga, banka var uzņemt risku līdz pat 80%.

Kas ir a/s “Latvijas Unibanka” kredītnēmēji?

A.S.: Vairāk nekā 70% kredītēto klientu ir privāto uzņēmumu, vairāk nekā 12% – privātpersonas. Nozīmīga ir arī

SIA “Unilizings” daļa bankas kredītportfelī. Jāatzīst, ka pēdējo gadu laikā strauji pieaug fizisko personu kredītesāna, jo iedzīvotāju ienākumu līmenis, īpaši Rīgā, ir pieaudzis. 2001. gadā bankas kredītportfelis palielinājās par 50%, fiziskajām personām izsniegto kredītu apjoms – par vairāk nekā 70%. Pārsvārā fiziskajām personām izsniegti hipotekārie kredīti.

Cik liela nozīme a/s “Latvijas Unibanka” ir mazo un vidējo uzņēmumu kredītesānai?

R.B.: Nesen banka parakstīja otru līgumu par kredītlīniju 10 milj. eiro apmērā mazo un vidējo uzņēmumu kredītesānai. Pirmo līgumu par 10 milj. eiro saņemšanu banka parakstīja 2000. gadā. Tā ir ERAB kredītlīnija, kas pārsvārā paredzēta mazo un vidējo uzņēmumu kredītesānai un attīstībai. ERAB atzinusi, ka a/s “Latvijas Unibanka” ir veiksmīgākā Austrumeiropas banka, kas izvēršusi darbību šajā jomā. Bankas speciālistiem bija nepieciešama pieredze, un tika izstrādāta vienkārša pieeja šo kredītu analīzei. Tas ļauj droši kredītēt mazos un vidējos uzņēmumus, kas ir

2001. gada decembrī a/s “Latvijas Unibanka” un ERAB pārstāvji parakstīja līgumu par kredītlīniju 10 milj. eiro apmērā mazo un vidējo uzņēmumu finansēšanai. No kreisās – ERAB pārstāvis Andre Kuusvek, a/s “Latvijas Unibanka” prezidents Andris Bērziņš un viceprezidents Viesturs Neimanis.

ļoti svarīgi Latvijai, turklāt daudzas bankas šo risku nevēlas uzņemt, lai gan mazo un vidējo uzņēmumu pieprasījums pēc kredītiem ir stabils. Kopš izsniegti pirmie kredīti pirms vairāk nekā gada, šo kredītu kvalitāte nav pasliktinājusies.

A.S.: Būtībā mazo un vidējo uzņēmumu kredītesānas vēsture sākas agrāk, nevis 2000. gadā, tomēr sākotnēji šī joma bija neattīstīta. Nopietni strādājot, esam izveidojuši labu pamatu turpmākai darbības attīstībai.

R.B.: Tautsaimniecībā ir jābūt normālām proporcijām – nevar pastāvēt tikai lielle uzņēmumi un monopol-uzņēmumi, jo netiek nodrošināta konkurence. Turklāt vairāki t.s. mazie klienti, ar kuriem sākām sadarboties pirms 5–7 gadiem, tagad pieskaitāmi pie bankas lielajiem korporatīvajiem klientiem, kuriem labi sokas uzņēmējdarbība un tie turpinās augt. Cerams, ka viņi arī turpmāk sadarbosies ar banku, kas palīdzēja sākt un nostabilizēt uzņēmējdarbību.

A.S.: Mazo uzņēmumu pārstāvji, kas vēlas aizņemt līdzekļus bankā, var saņemt arī speciālistu konsultāciju. Bankā ir uzkrāta pieredze, kā vērtēt projektus, un varam norādīt uz to vajājām vietām. Tas palīdz klientam, jo viņam, iespējams, nav pieredzes – īpaši, ja tas nesen sācis darboties –, kā veidot uzņēmuma finanšu vadību utt. Bankas darbinieki nenoklusē projekta trūkumus, lai neveiksmīgas uzņēmējdarbības gadījumā banka iegūtu nekustamo īpašumu vai citādus ienākumus. Speciālisti norāda, ka, piemēram, analizējot naudas plūsmas, noskaidroti trūkumi, kurus vajadzētu novērst. Ja klients to atzīst un pēc bankas ieteikuma novērš nepilnības, tas droši var rēķināties ar bankas atbalstu. Ar kredītesānas jautājumiem bankā šobrīd nodarbojas augsti kvalificēti speciālisti.

Kādi kredīti ir izdevīgāki bankai?

A.S.: No apkalpošanas izdevumu viedokļa izdevīgāk kredītēt, izsniedzot lielus kredītus. Tomēr jāņem vērā, ka arī zaudējumi gadījumos, kad ar kādu no lielajiem kredītiem

rodas problēmas, var būt ievērojami. Kredītēt dažādu perspektīvu nozaru daudzus nelielus, finansiāli pietiekami stabilus uzņēmumus var būt izdevīgāk no riska viedokļa. To bankrota gadījumā bankas zaudējumi var būt mazāki.

Pasaules pieredze rāda, ka mazie un vidējie uzņēmumi rada stabilitāti tautsaimniecībā, jo tie ir elastīgi. Ja nelieliem uzņēmumiem rodas problēmas, tie var operatīvāk pārorientēties uz citu darbības jomu un elastīgāk reaģēt uz tirgus pieprasījuma pārmaiņām. Lielajiem uzņēmumiem var būt grūtības pietiekami ātri mainīt darbības jomu, kaut gan tiem ir citas priekšrocības. Latvijā pakāpeniski veidojas pietiekami stabils vidējo uzņēmumu slānis, kas pamazām nostiprinās. Tie uzkrāj uzņēmējdarbības pieredzi, mācās atrast nišas, kurās strādāt un piesaistīt kvalificētus vadītājus un darbiniekus.

Kāds īpatsvars a/s “Latvijas Unibanka” kredītportfelī ir kredītiem, kas izsniegti ārpus Rīgas?

A.S.: Vairāk nekā 30% kredītu a/s “Latvijas Unibanka” ir izsniegusi ārpus Rīgas. Citas Latvijas bankas vairāk ir koncentrējušas savu darbību Rīgā nekā a/s “Latvijas Unibanka”, kas ir universāla banka ar plašu filiāļu tīklu.

Vai ir vērojams kredītu apjoma pieaugums ārpus Rīgas?

A.S.: Kredītu pieaugums vērojams pilsētās, kur palielinās ekonomiskā aktivitāte: Ventspilī, Liepājā, Jūrmalā, Siguldā, Cēsīs, Valmierā, Daugavpilī u.c.

R.B.: Plašs filiāļu tīkls ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas veicina kredītu apjoma pieaugumu gan Rīgā, gan ārpus tās. Turklāt klientiem ekonomiski izdevīgāk ir sadarboties ar a/s “Latvijas Unibanka”, jo arī viņu partneri bieži ir bankas klienti. Tā tiek ietaupītas papildu izmaksas, kas rastos, veicot darījumus ar citu banku klientiem.

Kā banka nodrošina kredītesānai nepieciešamos ilgtermiņa resursus?

A.S.: Resursi tiek nodrošināti, piemēram, pateicoties ERAB kredītlīnijai maziem un vidējiem uzņēmumiem un citu kredītiestāžu aizdevumiem. Bankai ir viens no labākajiem reitingiem Baltijā, un tā var brīvi aizņemt starptautiskajā finanšu tirgū, kā arī saņemt līdzekļus no mātes uzņēmuma – *Skandinaviska Enskilda Banken* (SEB), kas ir viena no lielākajām Skandināvijas bankām.

Viens no kredītesānas avotiem ir obligācijas. Lai papildinātu latu kredītresursus, a/s “Latvijas Unibanka” ir emitējusi ilgtermiņa obligācijas 25 milj. latu apjomā.

Bankai ir ļoti svarīga plaša klientu bāze – gan fiziskās personas, gan uzņēmumi, kas veic darījumus ar bankas starpniecību un kuru līdzekļi atrodas bankā. Šie resursi tiek izmantoti kredītesānai.

Kas veicina kredītu apjoma pieaugumu a/s “Latvijas Unibanka”?

A.S.: Pēdējā laikā Latvijas tirgū strauji iesaistās ārvalstu uzņēmumi. Tas sekmē kopējo attīstību un resursu piesaisti. Ārvalstu uzņēmumi, kas Latvijā ir nodibinājuši savus meitas uzņēmumus, labprāt vērsas a/s “Latvijas Unibanka”, jo, pateicoties labam reitingam, kvalificētiem speciālistiem un stabilam īpašniekam, tā var piedāvāt kvalitatīvus pakalpojumus par zemu cenu.

R.B.: Jāuzsver arī vispārējo tautsaimniecības izaugsmes tendenci nozīmē. 2001. gadā Latvijas banku kredītportfelis tāpat kā a/s “Latvijas Unibanka” kredītu apjoms palielinājās uz pusi. Tas liecina, ka, attīstoties tautsaimniecībai, attīstās arī bankas. Ir vitāli svarīgi, lai tautsaimniecība kļūtu arvien caurredzamāka. Pagaidām nav izpētīts t.s. pelēkās ekonomikas apjoms Latvijā, kas bremzē arī banku attīstību. Tomēr salīdzinājumā ar situāciju pirms aptuveni pieciem gadiem, kad ļoti skeptiski bija jāvērtē finanšu pārskati un citi dokumenti, ko saņemām no klientiem, situācija uzlabojas. Tas ir viens no faktoriem, kas palīdz nostiprināt uzticību starp klientu un banku. Svarīgi saprast, kāds ir risks un vai to var uzņemt. Jo objektīvāku informāciju saņemam, jo labāk spējam novērtēt kredītriskus.

Intervēja Inese Pommere.
G. Zommerovska un A.F.I. foto.

KREDĪTU PROCENTU LIKMES

2001. GADĀ TURPINĀJA KRISTIES GAN LATOS, GAN OECD VALSTU VALŪTĀS IZSNIEGTO KREDĪTU PROCENTU LIKMES

2001. gadā banku savā konkurence veicināja kredītu procentu likmju kritumu un augošais rezidentu pieprasījums pēc kredītiem – ievērojamo kredītu izaugsmi Latvijā. OECD valstu valūtās izsniegtajiem kredītiem to salīdzinoši zemāko procentu likmju dēļ bija raksturīgs straujāks pieaugums. Šo resursu cena pasaules un vietējā finanšu tirgū samazinājās, bet latu cena lielākoties saglabājās augstāka.

Analizējot procentu likmju attīstību, jāpievērš uzmanība statistiskajai metodoloģijai, jo Latvijā procentu likmes tiek uzskaitītas no jauna izsniegtajiem kredītiem, kas atbilst arī Eiropas Centrālās bankas nostādnei, nevis noteiktas kopējam kredītu atlikumam, kā tas notiek citur pasaulē. Tādējādi galvenokārt tieši aktuālās (nevis vēsturiskās) finanšu un ekonomikas norises atspoguļojas no jauna izsniegto kredītu procentu likmju statistikā.

2001. gadā iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām latos izsniegto īstermiņa kredītu procentu likme vidējā svērtā procentu likme bija 10.8% (2000. gadā – 12.1%). Procentu likmju dinamikas tendence bija lejupslidoša no 13.0% janvārī līdz 9.9% decembrī. To noteica galvenokārt tieši uzņēmumiem izsniegto kredītu procentu likmju attīstība, jo uzņēmumiem izsniegtie kredīti veidoja gandrīz visu iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām no jauna izsniegto kredītu apjomu.

Privātpersonām latos izsniegto īstermiņa kredītu procentu likmes pagājušajā gadā bija ievērojami augstākas (mēnesī vidēji par 3.6 procentu punktiem) par uzņēmumiem izsniegto atbilstošo kredītu procentu likmēm. Privātpersonām izsniegto kredītu procentu likmes pakāpeniski saruka no 14.8% janvārī līdz 12.8% decembrī. Īstermiņa kredīti privātpersonām tiek lielā mērā izsniegti privātā patēriņa vajadzībām, to apjoms ir mazāks un bankas un klienta sadarbība nav tik ilgstoša, tāpēc privātpersonām izsniegto kredītu procentu likmes ir augstākas.

Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām latos izsniegto ilgtermiņa kredītu procentu likmes iepriekšējos gados bija sarukušas straujāk nekā 2001. gadā. Pagājušajā gadā tās saglabājās nedaudz virs 10.0% līmeņa. Gada vidējā svērtā procentu likme bija 10.4% (2000. gadā – 10.3%). No turpmāka krituma likmes atturēja augošais pieprasījums pēc ilgtermiņa kredītiem, zema ilgtermiņa noguldījumu līmenis un diezgan augstais latu noguldījumu procentu likmju līmenis. Turklāt, samazinoties OECD valstu valūtās izsniegto kredītu procentu likmēm, daļa kredītņēmēju deva priekšroku ilgtermiņa kredītiem šajās valūtās, tāpēc pieprasījums pēc kredītiem latos samazinājās un latos no jauna izsniegto kredītu apjoms otrajā pusgadā saruka salīdzinājumā ar pirmo pusgadu.

Gandrīz pietā daļa no visiem ilgtermiņa iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām no jauna izsniegtajiem kredītiem 2001. gadā tika izsniegta privātpersonām, bet banku piemērotās procentu likmes bija nedaudz (mēnesī vidēji

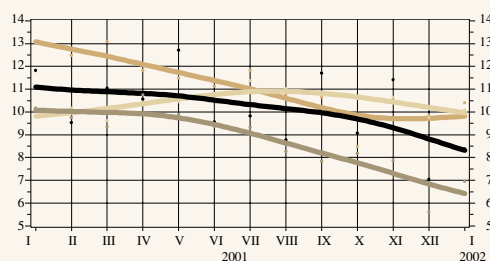

ARMANDS LOČMELIS
Monētārās politikas pārvaldes
Finanšu tirgus analīzes daļas ekonomists

par 1.6 procentu punktiem) augstākas par uzņēmumiem izsniegto atbilstošo kredītu procentu likmēm.

Daļa kredītu tiek izsniegti ar mainīgu procentu likmi, kas piesaistīta kādai garāka termiņa naudas tirgus indeksa likmei. 2001. gadā 3 mēnešu RIGIBOR likme bija vidēji 6.9% (par 1.5 procentu punktiem augstāka nekā 2000. gadā). Augstākas starpbanku likmes palielināja mainīgo kredīta procentu likmes sastāvdaļu, tāpēc bankām bija jāsamazina fiksētā procentu likmes sastāvdaļa. Tas bija saistīts ar peļņas samazināšanos no procentu ienākumiem, lai saglabātu kredīta procentu likmes un bankas konkurētspēju iepriekšējā līmenī.

Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām no jauna izsniegto kredītu procentu likmes

Istermiņa kredīti latos Istermiņa kredīti OECD valūtās
Ilgtermiņa kredīti latos Ilgtermiņa kredīti OECD valūtās

OECD valstu valūtās izsniegto kredītu procentu likmes saruka straujāk par latos izsniegto kredītu procentu likmēm galvenokārt ārēju faktoru ietekmes rezultātā. 2000. gadā zemākas procentu likmes caurmērā bija kredītiem latos, bet 2001. gadā tendences mainījās. Gads sākās ar ASV centrālās bankas bāzes likmes samazinājumu par 50 bāzes punktiem,

kam sekoja vairāki (2001. gadā kopā 11) ASV centrālās bankas bāzes likmju samazinājumi un ASV dolāru resursu cenas kritums. ASV un līdzīgs pārējo vadošo pasaules valstu centrālo banku bāzes likmju samazinājums ietekmēja pasaules finanšu tirgu. Latvijas starpbanku tirgū ārvalstu valūtā izsniegto kredītu procentu likmes bija tikai nedaudz augstākas par darījuma ar ārvalstu lielajām bankām lietotajām procentu likmēm. Samazinoties ekonomikas lielvalstu bāzes likmēm un attiecīgo valūtu resursu cenai pasaules un Latvijas finanšu tirgū, saruka arī kredītu procentu likmes, tādējādi palielinot pieprasījumu pēc kredītiem šajās valūtās.

OECD valstu valūtās izsniegto kredītu procentu likmes 2001. gadā ievērojami samazinājās: īstermiņa – līdz 7.1%, bet ilgtermiņa – līdz 5.6%. Tas bija neprognozēti straujš likmju kritums. Arī gada vidējā svērtā OECD valstu valūtās izsniegto īstermiņa kredītu procentu likme strauji saruka attiecībā pret iepriekšējo gadu attiecīgajām likmēm. 2001. gadā šī likme bija 10.1% (2000. gadā – 13.2%), bet ilgtermiņa kredītiem – 8.1% (2000. gadā – 10.5%).

Izsniedzot kreditus ar mainīgu procentu likmi, mainīgā procentu likmes sastāvdaļa, kas ir vienāda ar attiecīgās valūtas garāka termiņa mazāk svārstīgu starpbanku tirgus likmi, bija zemāka banku piedāvātajiem kredītiem OECD valstu valūtās (galvenokārt ASV dolāros un eiro). Latos tā bija augstāka, jo attiecīgās naudas tirgus indeksa RIGIBOR likmes vai tā sarakstā iekļauto banku kotētās likmes bija augstākas par atbilstošo termiņu LIBOR vai EURIBOR likmēm, bet izsniegto kredītu procentu likmes bija līdzīgas.

Piemēram, 2001. gadā starpība starp latos izsniegtu īstermiņa kredītu procentu likmi un 3 mēnešu RIGIBOR likmi vidēji mēnesī bija 4.3 procentu punkti. Īstermiņa kredītu OECD valstu valūtās procentu likmes un LIBOR ASV dolāru 6 mēnešu un LIBOR eiro 6 mēnešu procentu likmes likmju starpība 2001. gadā vidēji mēnesī bija attiecīgi 6.5 procentu punkti un 6.1 procentu punkts. Tādējādi fiksētā procentu likmes sastāvdaļa, kas ir saistīta ar banku peļņu no procentu likmju starpības, bija mazāka attiecīgi par 2.2 un 1.8 procentu punktiem.

Ārvalstu valūtu resursu pieejamība banku sektora kapitāla struktūras pārmaiņu rezultātā veicināja kredītu izsniegšanu šajās valūtās, jo vairākumā lielāko banku piesaistīts ārvalstu kapitāls. 2001. gadā 82.1% rezidentiem no jauna izsniegto kredītu izsniedza bankas, kurās tas 2001. gada beigās sasniedza vairāk nekā 50% no pamatkapitāla. Starptautiskā finanšu grupā ietilpstošās bankas statuss ļauj piesaistīt lētākus ārvalstu valūtu resursus starptautiskajos finanšu tirgos un attīstīt kredītēšanu, izsniedzot kreditus ar zemākām procentu likmēm.

Straujāks procentu likmju kritums 2001. gadā bija vērojams OECD valstu valūtās izsniegtajiem kredītiem, lai gan turpinājās visu procentu likmju lejupslīde. Starpība starp kredītu, noguldījumu un starpbanku tirgus procentu likmēm samazinājās.

BALTIJAS VALSTĪS ATŠĶIRĪGAS KREDĪTU PROCENTU LIKMES

Vairāku faktoru ietekmē Baltijas valstīs izveidojušās atšķirīgas kredītu procentu likmes. Latvijā un Lietuvā procentu likmju samazināšanās temps bija līdzīgs inflācijas samazināšanās tempam. Igaunijā kredītēšanas sistēmas attīstības pirmajos gados gan īstermiņa, gan īpaši ilgtermiņa kredītu procentu likmes bija daudz zemākas nekā inflācijas līmenis, kas daļēji ielināja par zemas inflācijas prognozēm tuvākajā nākotnē, turklāt, kā rāda statistikas dati, inflācija tiešām kritās ievērojami straujāk nekā pārējās Baltijas valstīs.

Kāpēc Latvijas banku izsniegto kredītu procentu likmes ir augstākas salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm? Vairāki apstākļi Latvijā un kaimiņvalstīs ir līdzīgi: makroekonomiskās vides stabilizācija, banku piedāvātā servisa uzlabošanās, paplašināto un apvienoto bankomātu tīklu attīstība, filiāļu un norēķinu grupu izveide, jaunu banku pakalpojumu attīstība, aktīvāka jauno tehnoloģiju iesaiste. Tomēr ir arī vairāki faktori, kas katrā no valstīm noteikuši atšķirīgu kredītēšanas attīstību. Procentu likmju dinamika liecina, ka Latvijā latos izsniegto kredītu procentu likmes ir tuvas Lietuvā lītos izsniegto kredītu procentu likmēm. Igaunijas banku sektora attīstība un ciešākas saites ar Skandināvijas finanšu grupām jau vēsturiski veicināja aktīvu iekšzemes uzņēmumu un privātpersonu kredītēšanu

2001. gadā iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām nacionālajā valūtā izsniegto kredītu un piesaistīto termiņa noguldījumu procentu likmes Latvijā, Igaunijā un Lietuvā

	LATVIJA		IGAUNIJA		LIETUVA	
	Noguldījumi	Kredīti	Noguldījumi	Kredīti	Noguldījumi	Kredīti
Janvāris	11.4	4.5	11.2	3.4	9.5	4.3
Februāris	11.4	5.3	10.8	3.7	8.3	4.5
Marts	11.5	4.6	10.6	3.5	8.5	4.4
Aprīlis	11.3	4.3	11.1	3.8	7.8	4.3
Maijs	11.0	5.4	10.0	3.2	7.5	4.1
Jūnijs	10.9	6.1	10.0	2.9	7.2	4.2
Jūlijs	11.6	5.9	9.3	2.5	8.6	4.1
Augusts	10.9	5.3	9.5	2.6	8.9	4.0
Septembris	10.7	5.5	9.2	2.2	9.5	4.1
Oktobris	9.1	5.8	8.9	2.3	8.7	3.6
Novembris	9.8	5.9	7.0	2.3	5.6	3.8
Decembris	9.8	5.9	8.1	2.8	9.8	3.0
Janvāris*	10.3	4.5	7.8	2.5	7.7	3.0

* 2002. gada janvāris.

un procentu likmju kritumu. Tāpēc, lai noskaidrotu procentu likmju dinamiku ietekmējošos atšķirīgos faktorus, ir lietderīgi salīdzināt galvenokārt Latvijas un Igaunijas kredītēšanas attīstības tendences.

Pirmkārt, Latvijā un Igaunijā izveidojušies atšķirīgi banku sektori. Latvijā banku sektors ir skaitliski liels – 22 bankas un viena ārvalstu bankas filiāle. Lielajās starptautiskajās finanšu grupās ietilpstošo banku un mazo banku darbības mērķi, principi un efektivitāte ir atšķirīga. Igaunijā ir skaitliski neliels banku sektors (sešas bankas un viena ārvalstu bankas filiāle) ar divām izteiktām tirgus līderēm un ļoti augstu banku koncentrāciju. Igaunijā bankas ar ārvalstu kapitālu 2001. gada beigās bija izsniegušas 98.4% no rezidentiem izsniegto kredītu atlikuma, Latvijā (bankas ar ārvalstu kapitālu, kas pārsniedz 50%) – 82.1%. Gan bankas ar ārvalstu kapitālu, gan lielās bankas var izsniegt kreditus par zemākām procentu likmēm. Lai gan koncentrācijas līmenis abās valstīs ir augsts, pastāvošās atšķirības atstāj iespaidu uz procentu likmēm. Kredītu ekspansija Igaunijā aizsākās agrāk, un 2001. gada 3. ceturksnā beigās rezidentiem izsniegto kredītu atlikums attiecībā pret IKP sasniedza jau 42.0%, kamēr Latvijā – 24.3%.

(turpinājums 4. lpp.)

KREDITĒŠANA BALTIJAS VALSTĪS

IZSNIEGTO KREDĪTU ATLIKUMU PIEAUGUMS BALTIJAS VALSTĪS ATBILST IKP PIEAUGUMAM

Lai gan iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu kopējam atlikumam Baltijas valstīs periodiski ir tendence izlīdzināties, tomēr kredītēšanas attīstība tajās ir norisinājusies atšķirīgi. Kredītēšana valstī kopumā ir atkarīga ne vien no centrālās bankas īstenotās monetārās politikas, bet arī no uzņēmējdarbības vides, riska pakāpes, situācijas starpbanku tirgū (konkurences, pieejamajiem kredītresursiem un to cenas) u.c. faktoriem.

Izsniegto kredītu atlikumu pieauguma temps joprojām atbilst kopējai IKP pieauguma tendencei gan Latvijā, gan kaimiņvalstīs. Šobrīd kopējais izsniegto kredītu apjoms Latvijā nedaudz atpaliek no šā rādītāja Igaunijā, tomēr, analizējot periodus, kuros nav notikušas krīzes, redzams, ka Latvijā kredīti izsniegti daudz aktīvāk nekā kaimiņvalstīs. Vienīgais krasais un samērā ilgstošais kritums bija pēc 1995. gada banku krīzes – tieši tad, kad Igaunijā kredītēšana pieredzēja straujāko kāpumu. Pārvarot banku krīzi, arī Latvijā iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu apjoms stabili pieauga, 2001. gadā strauji pietuvojoties līmenim, kāds sasniegts Igaunijā. Savukārt Lietuvas kredītēšanas vēsturē 90. gados bija divi ievērojami kritumi, ko izraisīja banku krīze Lietuvā un Krievijas finanšu krīze. Turklāt pārējā laikā, neraugoties uz mērenām procentu likmēm, Lietuvā kredītēšana nav attīstījusies tik strauji kā kaimiņvalstīs.

Baltijas valstīs banku krīzes rezultātā mazinājās noguldītāju uzticēšanās banku sektoram. Tomēr Latvijā krīzes ietekme bija spēcīgāka – bija mazinājušies privātā sektora ienākumi, tāpēc banku rīcībā bija ierobežoti kredītresursi. Kredītēšanas lēno attīstību noteica arī kredītvēstures trūkums lielai daļai uzņēmumu.

Mazliet citāda situācija bija Lietuvā, kur 1996.–1997. gadā kredītēšanas attīstība bija lēna, tomēr pieauga banku kredīti valdībai. Šajā laikā vēl nenotika tik liela ārvalstu investīciju ieplūde Lietuvas banku pamatkapitālā, kā tas bija Igaunijā, un nerezidenti piederošā banku pamatkapitāla daļa 1997. gadā nepārsniedza 25%.

Igaunijā līdzīgā laika periodā kredītēšanas straujā attīstība vairāk bija saistīta ar aktīvu finanšu institūciju atbalstu: 1994. gadā tām bija izsniegts tikai 0.1% kopējā kredītu apjoma, 1995. gadā – 8.4%, 1996. gadā – 14.6% un 1997. gadā – 15.4% (absolūtā izteiksmē no 1996. līdz 1997. gadam šī summa bija divkārtšojusies). Šāda attīstība daļēji noteica izsniegto kredītu atlikumu struktūru līdz pat 2001. gadam (2001. gada beigās 30.3% kredītu Igaunijā bija izsniegti finanšu institūcijām). Nozaru dalījumā finanšu starpniecība saņēma 39.2% no uzņēmumiem izsniegtajiem kredītiem (strauji attīstījās galvenokārt finanšu līzings pakalpojumi). Šāds īpatsvars var zināmā mērā izskaidrot salīdzinoši zemās vidējās kredītu procentu likmes, jo finanšu institūcijām (kā arī finanšu starpniecībai kā nozarei) kredīti tiek izsniegti par procentu likmēm, kas Igaunijas kronās ir pat 2–3 procentu punktus zemākas nekā citiem sektoriem izsniegtajiem kredītiem. Izteiktāka šī atšķirība ir ārvalstu valūtās izsniegtajiem kredītiem. Tā raksturīga jau kopš 1996. gada, kad, kopējam kredītu pieprasījuma pieaugumam pār-

DAINA PAULA
Monetārās politikas pārvaldes
Makroekonomikas analīzes daļas speciāliste

sniedzot kopējo noguldījumu pieaugumu, kredītresursi tika piesaistīti tiešā veidā kā kredīti no ārvalstu bankām, vai emitējot vērtspapirus. Šāda situācija veidojās tāpēc, ka aizņemties starptautiskajos finanšu tirgos izrādījās lētāk nekā piesaistīt vietējos kredītresursus, turklāt bija mazinājušies iespēja izmantot tādu finansēšanas avotu kā kredītlīnijas, kas tika nodrošinātas ar valdības garantijām un bija pieejamas iepriekšējos gados. Banku kredītportfelī ilgtermiņa kredītu īpatsvars 1997. gadā bija pieaudzis no 67% līdz 75%. Šie kredīti tika finansēti ar ārējiem aizņēmumiem, no kuriem 70% bija ilgtermiņa aizņēmumi, un emitējot vērtspapirus. Tādējādi Igaunijas kredītiestādes arvien vairāk ietekmēja notikumi starptautiskajos finanšu tirgos un ārvalstu investoru vēlmes. Vienlaikus nerezidentiem piederošā daļa Igaunijas kredītiestāžu pamatkapitālā pieauga no 30% līdz 43%. Šobrīd tas ir palielinājies vēl aptuveni divas reizes.

Atšķirīgi kredītēšanas attīstību Baltijas valstīs ietekmēja Krievijas finanšu krīze. Tās ietekme pārsvarā bija atkarīga no uzņēmumu saistības ar Krievijas tirgu. Tas uzskatāmi redzams Lietuvā izsniegto kredītu struktūras pārmaiņās. Vēl 2000. gadā

Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu atlikums* (milj. ASV dolāru)

	LATVIJA	IGAUNIJA	LIETUVA
1993	452.1	...	504.8
1994	666.6	345.1	849.9
1995	380.4	587.4	988.6
1996	380.4	970.3	922.1
1997	657.8	1 466.3	1 112.1
1998	863.6	1 776.0	1 404.0
1999	1 125.7	1 691.2	1 572.5
2000	1 475.0	1 913.2	1 506.7
2001	2 123.4	2 241.2	1 645.7

* Kopējais kredītu atlikums, izņemot nerezidentiem un valdībai izsniegtos kredītus.

straujāko kāpumu sasniedza valsts un pašvaldību uzņēmumiem izsniegto kredītu apjoms, kā arī ievērojami pieauga valsts institūcijām un uzņēmumiem piešķirto kredītu īpatsvars kopējā kredītu apjomā – no 14.5% 1999. gadā līdz 17.0% 2000. gadā. Lielākā daļa (aptuveni 72%) izsniegto kredītu bija aizdevumi, ko saņēma pēc Krievijas krīzes atguvušies uzņēmumi, par kuru atvēršanos liecināja kontu atlikumu pieaugums Lietuvas bankās. Savukārt 2001. gadā līdz ar finansiālā stāvokļa uzlabošanu visstraujāk pieauga privātajiem uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu apjoms.

Neraugoties uz ārvalstu kapitāla dominanti pamatkapitālā, Igaunijas banku saistību struktūrā ne rezidentu, ne arī nerezidentu noguldījumi ārvalstu valūtās neveido lielāko daļu kredītresursu, taču izsniegto kredītu struktūrā dominē tieši ārvalstu valūtās izsniegtie kredīti (2001. gada beigās vairāk nekā 79% no rezidenti izsniegto kredītu kopapjoma). Zināmā mērā to var skaidrot ar zemajām procentu likmēm eiro un ASV dolāros izsniegtajiem kredītiem, kā arī ar nozārēm, kas kredītus saņēmušas – uzņēmumiem izsniegto kredītu struktūrā joprojām lielākais īpatsvars ir finanšu starpniecībai, kā arī operācijām ar nekustamo īpašumu izsniegtajiem kredītiem. Latvijā un Lietuvā gan šī struktūra, gan arī nacionālajā un ārvalstu valūtā izsniegto kredītu attiecība ir citāda. Latvijā līdz 2001. gada 3. ceturkšņa beigām finanšu starpniecībai izsniegti tikai 9.2% no uzņēmumiem izsniegtajiem kredītiem (1999. gada beigās – tikai 3.9% un 2000. gadā – 7.2%). Daudz lielāks īpatsvars ir tirdzniecības nozarē strādājošajiem uzņēmumiem – vidēji 25–26% laika posmā no 1999. līdz 2001. gadam. Lai gan Latvijā industriālie un komerc kredīti joprojām veido aptuveni 67% no rezidentu uzņēmumiem un privātpersonām izsniegtajiem kredītiem, ievērojami pieaug arī privātpersonām izsniegto kredītu apjoms, piemēram, hipotekārie kredīti absolūtā izteiksmē 2001. gadā salīdzinājumā ar 2000. gadu ir divkārtšojusies, turklāt to īpatsvars izsniegto kredītu apjomā palielinājies no 7.2% 1999. gadā līdz 15.2% 2001. gadā. Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām latos izsniegto kredītu īpatsvars joprojām ir ne mazāks par 40%. Šāds tas ar nelieliem izņēmumiem ir saglabājies visā kredītēšanas vēsturē kopš 1993. gada. Lai gan Lietuvā 2001. gada 3. ceturkšņa beigās Lietuvas litos izsniegto kredītu īpatsvars nepārsniedza ceturtdaļu no uzņēmumiem izsniegto kredītu kopējā atlikuma, atšķirībā no Igaunijas galvenie kredītu saņēmēji bija rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumi. Kopīga tendence Baltijas valstīm bija līzings pakalpojumu pieaugums, kā arī privātpersonām izsniegto kredītu apjoma kāpums (īpaši individuālajai būvniecībai).

Kopumā, salīdzinot kredītu attīstību Baltijas valstīs, jāņem vērā, ka dažādos periodos dominē vai nu nacionālajā valūtā vai ārvalstu valūtās izsniegtie kredīti, tāpēc nevar viennozīmīgi spriest par izsniegto kredītu atlikuma procentuālo pieaugumu kopumā – šos rādītājus ietekmē arī valūtas kursa svārstības.

Papildu informāciju var iegūt pie Dainas Paulas (Daina.Paula@bank.lv). G. Zommerovska foto.

(turpinājums no 3. lpp.)

Otrkārt, Latvijā un Igaunijā ir atšķirīga banku kredītportfeļu struktūra. Igaunijas banku kredītportfelī ir daudz lielāks finanšu institūcijām izsniegto kredītu īpatsvars, kas būtiski ietekmē uzņēmumiem izsniegto kredītu procentu likmju statistiku.

Igaunijā 2001. gada beigās finanšu institūcijām bija izsniegti 30.3% no visiem rezidenti izsniegtajiem kredītiem. Ņemot vērā, ka lielākā daļa (2001. gada otrajā pusgadā vidēji mēnesī 56.7%) no jauna izsniegto kredītu ir izsniegti finanšu institūcijām un procentu likmju starpība starp finanšu institūcijām un uzņēmumiem nacionālajā valūtā izsniegto kredītu procentu likmēm ir liela (2001. gada otrajā pusgadā vidēji mēnesī 3.1%), tas ievērojami ietekmē no jauna izsniegto kredītu procentu likmju statistiku, pazeminot procentu likmju līmeni.

Latvijā finanšu institūcijām bija izsniegts ievērojami mazāk kredītu nekā Igaunijā – 2001. gada beigās tikai 13.0% no visiem rezidenti izsniegtajiem kredītiem, turklāt tie strauji pieauga tikai 2001. gada decembrī. Tādējādi Latvijā finanšu institūcijām izsniegto kredītu procentu likmju nozīme statistikā nav liela.

Treškārt, Latvijā ir augstākas noguldījumu procentu likmes. Augošais rezidentu pieprasījums pēc kredītiem latos mudināja bankas piesaistīt nepieciešamos latu resursus noguldījumu veidā, saglabājot augstas to procentu likmes. Tas kavēja straujāku kredītu procentu likmju kritumu. Latvijā gada vidējā svērtā ilgtermiņa noguldījumu procentu likme 2001. gadā bija 6.8%, kas vidēji mēnesī ir par 1.3 procentu punktiem augstāka nekā Igaunijā. Gada vidējā svērtā īstermiņa noguldījumu procentu likme bija 5.3%.

Ceturtkārt, Latvijā ir augstākas naudas tirgus procentu likmes: 2001. gadā Igaunijā gada vidējā banku kotētā 3 mēnešu starpbanku kredītu procentu likme bija 4.5%, Lietuvā – 4.3%, bet Latvijā – 6.9%. Kredītu likmes lielā mērā atkarīgas no naudas tirgus likmēm, jo kredīti ar mainīgo procentu likmi tiek piesaistīti garāko termiņu naudas tirgus likmēm.

Piektkārt, Latvijā ir sabalansēta kredītu un noguldījumu valūtu struktūra. Igaunijas īpatnība – lielākā daļa no jauna izsniegto kredītu rezidenti tiek izsniegti ārvalstu valūtās, galvenokārt eiro (2001. gada otrajā pusgadā vidēji mēnesī

65.7%). Nacionālajā valūtā izsniegto kredītu īpatsvars no jauna izsniegtajos kredītos ir neliels (2001. gada otrajā pusgadā vidēji mēnesī 11.8%) un šo kredītu ietekme uz tautsaimniecību – neliela. Taču liela daļa noguldījumu tiek piesaistīta nacionālajā valūtā (2001. gada otrajā pusgadā – 47.9%). Latvijā nacionālajā valūtā izsniegto kredītu īpatsvars ir ievērojami lielāks (2001. gada otrajā pusgadā – vidēji 52.5%), un tuvs nacionālajā valūtā piesaistīto noguldījumu īpatsvaram (47.3%). Tādējādi Latvijā ir sabalansēta kredītu un noguldījumu attiecība.

Nākotnē procentu likmes turpinās samazināties, tomēr visu minēto faktoru ietekmi nav iespējams precīzi prognozēt. Nacionālajā valūtā izsniegto kredītu procentu likmes lielā mērā ietekmēs vietējā naudas tirgus procentu likmju attīstība, kā arī banku sistēmas vispārējā virzība. Ārvalstu valūtās izsniegto kredītu procentu likmes galvenokārt būs atkarīgas no attīstīto valstu centrālo banku noteiktajām bāzes likmēm un šo valstu valūtu resursu cenas starptautiskajos finanšu tirgos.

Papildu informāciju var iegūt pie Armanda Ločmeļa (Armands.Locmelis@bank.lv). G. Zommerovska foto.

KREDITĒŠANAS PIEAUGUMS

KREDITĒŠANAS UZPLAUKUMS 2001. GADĀ – TAUSAIMNIECĪBAS TĀLĀKĀS ATTĪSTĪBAS GARANTIJA

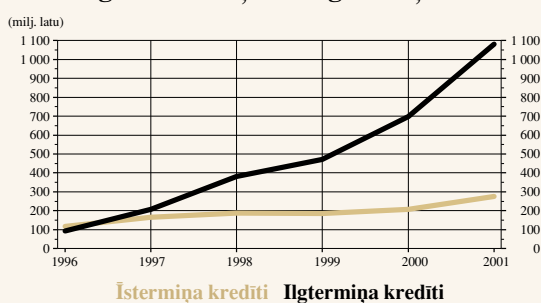
Pirmajos gados pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas daudziem Latvijas uzņēmumiem bija grūtības ar banku kredītu saņemšanu, lai palielinātu apgrozāmos līdzekļus un attīstītu savu darbību, bet iedzīvotāju iespējas saņemt bankas aizdevumu ilgtiešanas preču iegādei, būvniecībai vai remontam bija vēl niecīgākas. Šādu situāciju noteica nevis banku nevēlēšanās izsniegt aizdevumus, bet gan vispārējā ekonomiskā stāvokļa nestabilitāte un adekvāta kredītu nodrošinājuma trūkums, kas paaugstināja kredītrisku, augstais inflācijas un kredītu procentu likmju līmenis, kā arī banku ilgtermiņa resursu ierobežotais apjoms. Stāvokli sarežģīja 1995. gada banku krīze. Stabilizācija kredītešanas jomā vērojama jau kopš 1996. gada, tomēr kredītu pieauguma augstos tempus 1997. un 1998. gadā izskaidro ļoti zemā iepriekšējo gadu bāze, jo 1996. gadā kredītu izaugsme bija ļoti maza, un tikai 1997. gada beigās tika sasniegts 1994. gada līmenis. Situācija kredītu tirgū krasi mainījies tieši pēdējo trīs gadu laikā.

Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu gada pieaugums 1999. gadā pārsniedza 80 milj. latu, 2000. gadā – 240 milj. latu un 2001. gadā – 450 milj. latu, gada pieauguma tempam tuvojoties 50% robežai. Kredītu pieauguma paātrināšanos veicinājis gan tas, ka Latvijas tautsaimniecība pilnībā pārvarējusi 1998. gada Krievijas ekonomiskās krīzes sekas, gan arī reālā naudas pieprasījuma pieaugums, stabilizējoties makroekonomiskajai videi, padziļinoties finanšu sistēmai un augot kredītiestāžu resursu bāzei. Kredītu pieaugumu nenoliedzami sekmējusi arī procentu likmju un kredītriska samazināšanās (komercķīlu reģistrs, uzņēmumu kredītinformācijas pieejamība u.c.). Banku sektora izsniegto iekšzemes kredītu atlikums 2001. gada beigās pārsniedza 1.3 mljrd. latu.

Tautsaimniecības izaugsme, kas jau vairākus gadus vērojama gan pakalpojumu, gan arī preces ražojošajā sektorā, nav iespējama bez papildu finansējuma, ko sniedz banku kredīti. Iekšzemes uzņēmumiem izsniegto kredītu atlikums 2001. gada beigās sasniedza 1.1 mljrd. latu, pēdējā gada laikā palielinoties par 49.7%, bet piecu gadu laikā (kopš 1996. gada beigām) – 5.9 reizes. Savukārt šādu kredītu attiecība pret IKP no 6.7% pieaugusi līdz 23.7%.

Kredītu struktūrā pārsvarā pieaug ilgtermiņa kredīti – to īpatsvars kredītu kopējā atlikumā 2001. gada decembrī sasniedza 79.7% (pirms gada – 77.1%, pirms pieciem gadiem – 44.5%). Pēdējo gadu laikā īstermiņa un ilgtermiņa kredītu struktūra pakāpeniski stabilizējas, un pieauguma tempu atšķirība īsāka un garāka termiņa aizdevumiem sarūk.

Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegtie īstermiņa un ilgtermiņa kredīti

Komercķīdi, industriālie kredīti un hipotekārie kredīti pašlaik ir dominējošie kredītu veidi iekšzemes tirgū. Uzņēmumu apgrozāmo un pamatlīdzekļu finansēšanai izmantotie komercķīdi un industriālie kredīti kopā veido vairāk nekā 60% no izsniegto kredītu kopapjoma jau ilgāku laiku (2001. gada beigās 36.8% bija komercķīdi un 27.0% – industriālie kredīti). Ļoti strauji aug hipotekārā kredītešana. Nekustamā īpašuma tirgus attīstība un aizvien plašākās privātpersonu iespējas aizņemt naudu pret īpašuma ķīlu jau vairākus gadus ik gadu ļauj dubultoties šo kredītu atlikumam un to īpatsvaram kredītu kopsummā tuvojoties 20% līmenim.

Tieši privātpersonas ir tā grupa, kurā bankas aizvien vairāk meklē un atrod savus nākamos klientus. Pateicoties augošajai iedzīvotāju uzticībai bankām, tās ar noguldījumu starpniecību var papildināt savu resursu bāzi. Savukārt privātpersonām izsniegto kredītu pieaugums kāpuma tempu ziņā apsteidz uzņēmumu kredītešanu. Pēdējo piecu gadu laikā privātpersonām izsniegto kredītu atlikums pieaudzis

VILNIS PURVIŅŠ
Monetārās politikas pārvaldes
Makroekonomikas analīzes daļas vadītājs

par 219.1 milj. latu jeb 11.2 reizes, un to īpatsvars sasniedzis 17.8% no visiem kredītiem (1996. gadā – 10.1%).

90. gadu vidū iedzīvotāji banku kredītus vairāk izmantoja patēriņa preču iegādei, turpretī pēdējo trīs gadu laikā ievērojami palielinājusies aizdevumu mājokļa iegādei loma. Šie kredīti piecu gadu laikā pieauguši par 119.3 milj. latu (27.5 reizes), t.sk. laikā kopš 1998. gada beigām – par 107.0 milj. latu. Savukārt patēriņa kredītu pieaugums veidojis attiecīgi 53.0 milj. latu (4.8 reizes) un 21.8 milj. latu.

Privātpersonām izsniegto kredītu veidi (milj. latu)

	Kredīti iekšzemes privātpersonām kopā	T.sk. kredīti mājokļa iegādei	T.sk. patēriņa kredīti
1996. gada decembris	21.4	4.5	14.0
1997. gada decembris	37.1	6.7	28.6
1998. gada decembris	64.5	16.8	45.2
1999. gada decembris	94.9	40.8	26.7
2000. gada decembris	159.7	74.5	48.2
2001. gada decembris	240.5	123.8	67.0

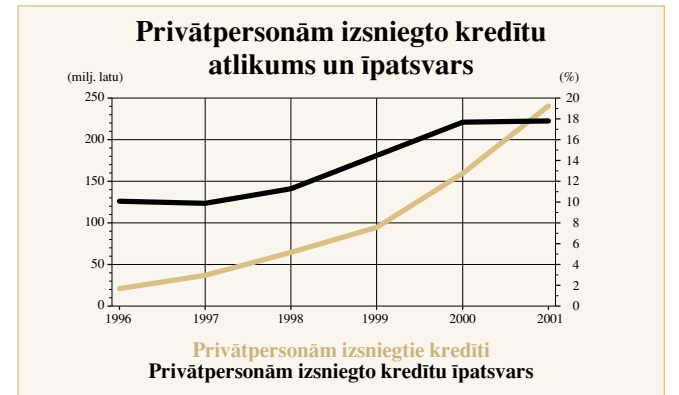
Latvijas kredītu tirgum kopumā raksturīgs diezgan liels ārvalstu valūtā izsniegto kredītu īpatsvars. To sekmējusi gan vēsturiskā tradīcija izmantot ārvalstu valūtu nekustamā īpašuma un automašīnu tirdzniecībā, gan kredītu izmantošana importa darījumu finansēšanai, gan arī banku piesaistīto līdzekļu valūtu struktūra (kredīteksplācija balstīta uz ārvalstu banku ilgtermiņa kredītu piesaisti, kas vienlaikus ļauj mazināt līdz šim pastāvošo piesaistīto noguldījumu un izsniegto kredītu termiņstruktūru neatbilstību). Līdz ar to izveidojusies kredītu valūtu struktūra, kurā apmēram pusi veido latos un pusi – ārvalstu valūtā izsniegtie kredīti. Uzņēmumiem izsniegtajos kredītos ārvalstu valūtā izsniegtie aizdevumi veido gandrīz 60%, bet privātpersonām izsniegtajos – nepilnus 50% no kopapjoma. Savukārt šīs struktūras ietvaros svārstības vērojamas apmēram 10 procentu punktu ietvaros. Laika posmos, kad aizņemšanās latos bijusi lētāka, straujāk audzis nacionālajā valūtā izsniegto kredītu atlikums, bet, latu likviditātei sarūkot un latu likmēm augot, palielinājusies ārvalstu valūtā izsniegto kredītu daļa. Tas labi redzams 2001. gadā, kad aizņemšanās ārvalstu valūtā kļuva izteikti lētāka, ietekmējot kopējo kredītegulējumu valūtu struktūru un latu kredītu īpatsvaram no 48.3% 2000. gada beigās sarūkot līdz 43.0% 2001. gada decembrī.

Ārvalstu valūtā izsniegto kredītu lielākā daļa joprojām tiek izsniegta ASV dolāros (2001. gada beigās 67.1%;

Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu valūtu struktūra

	Kredīti latos (milj. latu)	Īpatsvars (%)	Kredīti ārvalstu valūtā (milj. latu)	Īpatsvars (%)
1996. gada decembris	83.1	39.3	128.4	60.7
1997. gada decembris	173.9	46.5	200.4	53.5
1998. gada decembris	257.6	45.3	311.5	54.7
1999. gada decembris	271.7	41.4	384.6	58.6
2000. gada decembris	436.6	48.3	467.7	51.7
2001. gada decembris	582.4	43.0	772.3	57.0

2000. gada nogalē – 72.6%), tomēr strauji augusi eiro loma: 2001. gada decembrī tā daļa sasniedza 28.4% (pirms gada – 18.6%). Nelielos apjomos Latvijas bankas izsniegušas kredītus arī Zviedrijas kronās, Lielbritānijas sterliņu mārciņās u.c. valūtās.

Daudzās valstīs kredītu eksplācija bijusi saistīta ar kredītportfeļa kvalitātes pasliktināšanos, tomēr Latvijas banku kredītportfeļa kvalitāte pastāvīgi uzlabojas, nedodot pamatu bažām par riskantākas kredītešanas attīstību. Kredītešana ir cieši saistīta ar tautsaimniecības attīstību, kas 2000.–2001. gadā strauji paātrinājusies. Kredītrisks mazinājies, uzlabojoties uzņēmumu attīstības perspektīvām, mainoties un stabilizējoties noieta tirgiem, uzņēmumos ieplūstot ārvalstu investīcijām, uzlabojoties kredītu nodrošinājumam, augot iedzīvotāju ienākumu līmenim.

1996. gada beigās standarta kredīti veidoja 72%, bet peļņu nenesošie (zaudētie, šaubīgie, zemstandarta) kredīti – 20% no kopējā kredītu apjoma. 2000. gada beigās standarta kredītu īpatsvars pieauga līdz 93% un 2001. gada nogalē – līdz 96% no visiem kredītiem. Savukārt peļņu nenesošie kredīti veidoja vairs tikai attiecīgi 5% un 3% no kredītu kopsummas (neliello atlikušo daļu kredītu struktūrā veidoja uzraugāmie kredīti).

Lai segtu iespējamus zaudējumus, bankas veido uzkrājumus nedrošajiem kredītiem, tomēr gan šo uzkrājumu apjoma, gan to īpatsvara attiecībā pret izsniegto kredītu kopsummu samazināšanās arī liecina par kredītu kvalitātes uzlabošanu. Speciālo uzkrājumu apjoms prasībām pret nebankām 1999. gada beigās bija 35.4 milj. latu, bet 2001. gada decembrī – 28.4 milj. latu. Savukārt to īpatsvars izsniegto kredītu kopsummā sarūcis no 4.2% līdz 1.7%. Uzraugāmo un ieņēmumus nenesošo kredītu apjoms Latvijā ir ievērojami mazāks ne tikai kā pirms dažiem gadiem krīzes piemēlētājās Āzijas valstīs un Krievijā, kur tie veido līdz trešdaļai no kopējā banku izsniegto kredītu apjoma, bet arī, piemēram, Čehijā (tur šādu kredītu apjoms 2001. gada septembrī bija 24%).

Valsts makroekonomiskā attīstība liecina, ka kredītu kvalitātes rādītāju dinamika pēdējo gadu laikā ir likumsakarīga, un gaidāms, ka kredītu kvalitāte arī turpmāk saglabāsies augstā līmenī. Tomēr, lai gan Latvijas banku kredītpolitika bijusi pietiekami stingra, tomēr nākotnē bankām vēl kritiskāk jāvērtē to projektu perspektīvas, kuriem tiek izsniegti kredīti.

Ievērojot to, ka galvenie kredītu apjomu un valsts monetizāciju raksturojošie rādītāji (kredītu attiecība pret IKP, kredītegulējumi uz vienu iedzīvotāju, plaša nauda pret IKP, plaša nauda uz vienu iedzīvotāju u.c.) Latvijā vēl atpaliek gan no Rietumeiropas, gan vairākuma Centrālās Eiropas valstu, prognozējams, ka kredītu atlikumu pieaugums turpināsies arī tuvākajos gados. Vienlaikus nav pamata uzskatīt, ka kredītu eksplāciju varētu uzskatīt par bīstamu un lata stabilitāti apdraudošu. Investīciju projektu īstenošana palielina tautsaimniecības produktīvo kapacitāti, līdz ar to samazinot inflācijas draudus. Tā kā tuvākajā nākotnē valsts attīstībā nav sagaidāma stagnācija jeb lejupslīde, kā arī nodokļu politikas pārmaiņas, kas samazinātu iedzīvotāju ienākumu līmeni, arī bažām par privātpersonām izsniegto kredītu pieauguma draudiem ekonomiskajai stabilitātei nav pamata. Ticamāks nākotnes scenārijs (it sevišķi Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā) ir iedzīvotāju ienākumu kāpums un kredītņēmēju loka paplašināšanās, kas izraisīs tālāku izsniegto kredītu kāpumu.

Papildu informāciju var iegūt pie Viļņa Purviņa (Vilnis.Purvins@bank.lv). G. Zommerovska foto.

Latvijas Bankas padomē un valdē (2002. gada februāris–marts)

● Latvijas Bankas padome nolēma nemainīt refinansēšanas, banku noguldījumu Latvijas Bankā un lombarda kredīta procentu likmes. Latvijas Bankas padome apstiprināja Reini Jakovļevu par Latvijas Bankas valdes priekšsēdētāja vietnieku. Kopš 1995. gada viņš bija Juridiskās pārvaldes vadītājs un Latvijas Bankas valdes loceklis. Latvijas Bankas padome apstiprināja Helmūtu Ancānu par Latvijas Bankas valdes priekšsēdētāja vietnieku. Kopš 1996. gada viņš ir Monetārās politikas pārvaldes vadītājs un Latvijas Bankas valdes loceklis. Latvijas Bankas padome apstiprināja Hariju Ozolu par Latvijas Bankas valdes locekli. Kopš 1997. gada viņš ir Latvijas Bankas Informācijas sistēmu pārvaldes vadītājs. Latvijas Bankas valde vada bankas darbu, īstenojot Latvijas Bankas padomes lēmumus naudas politikas un citās bankas darbības jomās.

● Latvijas Bankas padome veica grozījumus "Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas noteikumos" (spēkā ar 01.04.2002.). Grozījumi veikti, lai dotu iespēju valūtas maiņas punktu klientiem pirms ārvalstu valūtu pirkšanas vai pārdošanas gūt skaidru un nepārprotamu informāciju par konkrēto darījumu. Tie paredz, ka tobrīd noteiktajos valūtas pirkšanas un pārdošanas kursos jābūt iekļautām visām tām papildu izmaksām, kuras sedz klients. Precizētas arī klienta tiesības atteikties no valūtas pirkšanas un pārdošanas darījuma: noteikts, ka klientam ir tiesības atteikties no valūtas pirkšanas vai pārdošanas darījuma jebkurā brīdī līdz tā izpildīšanai vai ja klients, neizejot no darījuma veikšanas vietas, konstatējis, ka darījums neatbilst savstarpējās vienošanās noteikumiem, vai darījuma rezultātā saņemto naudas zīmju nominālvērtība vai kvalitāte neatbilst klienta prasībām.

● Latvijas Bankas padome apstiprināja Latvijas Bankas 2001. gada pārskatu, kā arī pieņēma lēmumu par peļņas sadali. Latvijas Bankas 2001. gada finanšu pārskatus pārbaudīja revīzijas komisija, kuras sastāvā bija auditorfirmas Arthur Andersen un Latvijas Republikas Valsts kontroles darbinieki. Pēc komisijas domām, šie finanšu pārskati visos būtiskos aspektos patiesi atspoguļo Latvijas Bankas finansiālo stāvokli 2001. gada 31. decembrī, kā arī tās 2001. gada darbības rezultātus un naudas plūsmu saskaņā ar Latvijas Bankas pieņemtajiem grāmatvedības principiem un likumu "Par Latvijas Banku".

● Latvijas Bankas valde veica grozījumus "Latvijas Bankas organizēto vērtspapīru otrreizējā tirgus izsoļu noteikumos" (spēkā ar 01.03.2002.).

● Latvijas Bankas valde apstiprināja "Elektroniskā veidā iesniedzamo nebanku statistisko dokumentu sagatavošanas un iesniegšanas noteikumus" (spēkā ar 14.02.2002.). Tie nosaka nebanku statistisko dokumentu sagatavošanas un iesniegšanas vispārīgos principus un datu iesniegšanas veidu un kārtību Latvijas Bankai elektroniskā veidā.

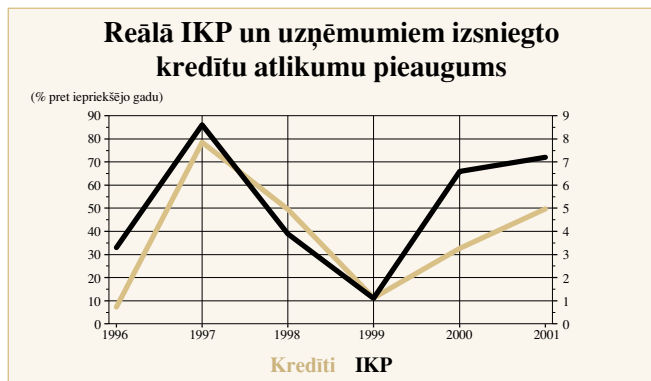
● Latvijas Bankas valde apstiprināja "Nebanku statistisko dokumentu aprites noteikumus" (spēkā ar 14.02.2002.) un atcēla Latvijas Bankas valdes 1998. gada 22. oktobra lēmumu Nr. 344/4 "Par "Nebanku ārējo maksājumu dokumentu aprites noteikumiem"". "Nebanku statistisko dokumentu aprites noteikumi" nosaka nebanku statistisko dokumentu saņemšanas, reģistrēšanas un glabāšanas kārtību Latvijas Bankā un šo dokumentu aprites nodrošināšanā iesaistīto Latvijas Bankas struktūrvienību sadarbību.

KREDĪTI TAUTSAIMNIECĪBAS SEKTOROS

EKONOMISKĀ IZAUGSME CIEŠI SAISTĪTA AR TAUTSAIMNIECĪBAS SEKTORU KREDITĒŠANU

Pēdējo gadu ekonomiskā izaugsme Latvijā ir cieši saistīta ar kreditēšanas pieaugumu. Tautsaimniecības īpaši straujas izaugsmes gadus bija vērojams arī visstraujākais uzņēmējdarbībai izsniegto kredītu pieaugums.

Pēdējo piecu gadu laikā banku izsniegto kredītu atlikums palielinājās gandrīz 6 reizes, tautsaimniecībai reāli pieaugot par 31%. Pakalpojumu sektors šajos gados attīstījās straujāk nekā preču sektors (pievienotās vērtības pieaugums attiecīgi 36.6% un 26.0%), izmantojot vairāk banku kredītu – to atlikumi šajā sektorā palielinājās vairāk nekā 7 reizes (preču sektorā – 4.5 reizes).

1996. gadā banku kredītus visvairāk izmantoja divas nozares – tirdzniecība un apstrādes rūpniecība (64.3% no visiem uzņēmējdarbībai izsniegtajiem kredītiem). Arī šobrīd tirdzniecības un apstrādes rūpniecības uzņēmumi ir lielākie kredītņēmēji, jo piecos gados kredītu apjoms tajos pieaudzis attiecīgi par 145.3 milj. latu un 188.8 milj. latu jeb 3.7 reizes. Vienlaikus, strauji paplašinoties darbībai vairākās citās nozarēs, ievērojami palielinājās kredītu izmantošana tajās, kas veicināja būtiskas pārmaiņas banku kredītportfeļu struktūrā. 2001. gada beigās apstrādes rūpniecības un tirdzniecības īpatsvars kredītu atlikumos tautsaimniecībā bija 40.9%.

Īpaši strauju kredītu apjoma pieaugumu pēdējos piecos gados var vērot finanšu starpniecībā – par 188.4 milj. latu (135 reizes), transportā, glabāšanā un sakaros – par 104.8 milj. latu (12 reizes), viesnīcu un restorānu nozarē – par 36.6 milj. latu (11 reizes), būvniecībā – par 66.6 milj. latu (7 reizes) un enerģētikā – par 49.0 milj. latu (5 reizes). Tautsaimniecībā izmantoto ilgtermiņa kredītu apjoms piecos gados pieauga 10.4 reizes, t.sk. pakalpojumu sektorā tas palielinājās vairāk nekā 19 reizes.

Visstraujākais izsniegto kredītu pieaugums bija raksturīgs 2001. gadā, kad notika ievērojama tautsaimniecības izaugsme (IKP reālā izaugsme 7.6%). Pagājušajā gadā kredītu atlikumi palielinājās par 369.7 milj. latu jeb 49.7%, t.sk. ilgtermiņa kredīti – par 316.1 milj. latu jeb 56.7%.

Izmantoto kredītu apjomu, to veidus un dinamiku katrā nozarē nosaka attiecīgās nozares nozīme tautsaimniecībā un darbības specifika, kā arī investīciju apjoms, to struktūra un nozares finansiālais stāvoklis.

Banku kredīti visvairāk izmantoti lielākajā tautsaimniecības nozarē – tirdzniecībā (18.8% kopējā pievienotajā vērtībā). 2001. gada beigās tai izsniegto kredītu apjoms veidoja 23.1% no banku kredītu kopsummas, būtiski apsteidzot apstrādes rūpniecību un transportu, glabāšanu un sakarus.

SVETLANA RUSAKOVA

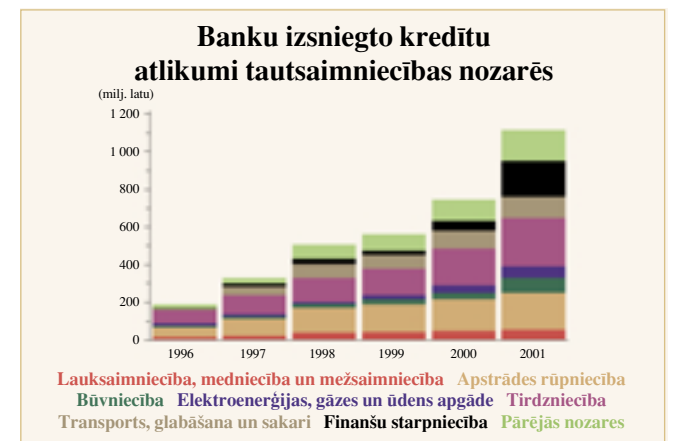
Monetārās politikas pārvaldes
Makroekonomikas analīzes daļas galvenā speciāliste

2001. gadā, pieaugot par 31.4%, kredītu atlikumi tirdzniecībā sasniedza 257.1 milj. latu. Lielākā to daļa bija ilgtermiņa kredīti (67.0%) un tika izsniegti latos (53.9%). Šāda attīstība ir izskaidrojama ar to, ka tirdzniecībā tiek veiktas lielas investīcijas, veidojot plašu lielveikalu tīklu. Pēc provizorisks statistikas datiem, 2001. gadā nefinanšu investīcijas tirdzniecībā sasniedza 136.6 milj. latu. Ilgtermiņa kredītu atlikums tajā palielinājās par 46.6 milj. latu (37.4%). Nozares darbības specifika nosaka arī to, ka tirdzniecībai ir vislielākais īpatsvars (35.6%) banku īstermiņa kredītportfelī.

Trešā nozīmīgākā nozare pēc īpatsvara kopējā pievienotajā vērtībā (14.9%) un otrā pēc izmantoto kredītu apjoma 2001. gada beigās bija apstrādes rūpniecība. Kredītu atlikums tajā sasniedza 198.3 milj. latu (17.8% no banku kredītportfeļa). No tiem vairāk nekā 70% veidoja ilgtermiņa kredīti un vairāk nekā 60% ārvalstu valūtās izsniegtie kredīti. 2001. gadā kredītu kopējais apjoms apstrādes rūpniecībā palielinājās par 29.8 milj. latu jeb 17.7%, t.sk. ilgtermiņa kredītu plūsma sasniedza 20.8 milj. latu un ārvalstu valūtās izsniegto kredītu plūsma – 27.4 milj. latu. Pagājušajā gadā nefinanšu investīciju apjoms apstrādes rūpniecībā bija tikpat liels kā tirdzniecībā – 135.4 milj. latu, no kuriem 83.0% izlietoti pamatlīdzekļu aktīvās daļas iegādei tehnoloģiskajām mašīnām, iekārtām un inventāram. Arī īstermiņa kredītu izmantošanā apstrādes rūpniecībā ir otrā nozīmīgākā nozare pēc tirdzniecības (24.4% no visiem īstermiņa kredītu atlikumiem).

Būtisku vietu banku kredītportfelī ieņem arī kredīti otrai lielākajai tautsaimniecības nozarei – transportam, glabāšanai un sakariem (15.4% kopējā pievienotajā vērtībā). To atlikums 2001. gada beigās sasniedza 114.5 milj. latu (10.3% no kredītiem tautsaimniecībā), turklāt tajos dominēja ilgtermiņa kredīti (88.7%) un ārvalstu valūtās izsniegtie kredīti (70.0%). 2001. gadā transportā, glabāšanā un sakaros tika veiktas lielākās nefinanšu investīcijas 245.1 milj. latu jeb 26.4% apjomā no nefinanšu investīciju kopsummas tautsaimniecībā. Vairāk nekā 60% šo investīciju ieguldīts tehnoloģiskajās mašīnās, iekārtās un inventārā. Ilgtermiņa kredītu plūsma 2001. gadā šajā nozarē sasniedza 13.6 milj. latu. Kredīti tajā veidoja daudz mazāku investīciju daļu nekā tirdzniecībā un apstrādes

rūpniecībā. Īstermiņa kredītus transporta, glabāšanas un sakaru nozares uzņēmumi izmantoja ievērojami mazāk nekā citas lielās nozares (5.3% no banku kredītportfeļa). Arī enerģētikā, kurā nefinanšu investīciju apjoms bija viens no lielākajiem nozaru vidū, (113.0 milj. latu), ilgtermiņa kredīti, pieaugot par 12.7 milj. latu (jeb par 37.1%), veidoja salīdzinoši nelielu investēto līdzekļu daļu. Pēc operatīvās statistiskās informācijas, 2001. gadā augsta komerciālā rentabilitāte (peļņa pirms nodokļiem attiecībā pret neto apgrozījumu) bija enerģētikā (12.9%) un transporta, glabāšanas un sakaru nozarē (11.3%). Ievērojami zemāka tā bija tirdzniecībā (2.3%) un apstrādes rūpniecībā (3.0%). Tāpēc enerģētikā, kā arī transportā, glabāšanā un sakaros banku kredītiem bija salīdzinoši mazāka loma investīciju finansēšanā nekā citās nozarēs.

2001. gadā strauji pieauga īstermiņa kredītu izmantošana enerģētikā. To atlikums bija dubultojies, sasniedzot 14.2 milj. latu. Kredītu atlikumu summā 61.2 milj. latu apmērā dominēja kredīti latos (63.0%), kas palielinājās ievērojami straujāk nekā ārvalstu valūtās izsniegto kredītu atlikumi (attiecīgi par 59.0% un 39.0%).

Lai veiktu ieguldījumus darbības paplašināšanā un pamatlīdzekļu atjaunošanā, 2001. gadā banku kredītu izmantošana strauji palielinājās viesnīcu un restorānu nozarē (2.7 reizes) un būvniecībā (2.3 reizes). Arī šo nozaru kredītu atlikumos dominēja ārvalstu valūtās izsniegtie ilgtermiņa kredīti.

Tuvākajos gados tautsaimniecības izaugsme galvenokārt būs atkarīga no tās lielākajām nozarēm, pakāpeniski pieaugot arī pārējo nozaru nozīmei. Tas prasīs papildu kredītresursus, pozitīvi ietekmējot finanšu sektora attīstību.

Papildu informāciju var iegūt pie Svetlanas Rusakovas (Svetlana.Rusakova@bank.lv). G. Zommerovska foto.

K. VALDEMĀRA IELĀ 2A • RĪGĀ, LV-1050 • TĀLRUNIS: 702 2300 • FAKSS: 702 2420
E-PASTS: INFO@BANK.LV • HTTP://WWW.BANK.LV
© LATVIJAS BANKA, 2002
Pārpublicējot obligāta avota norāde. Reģistrācijas apliecība Nr. 1947